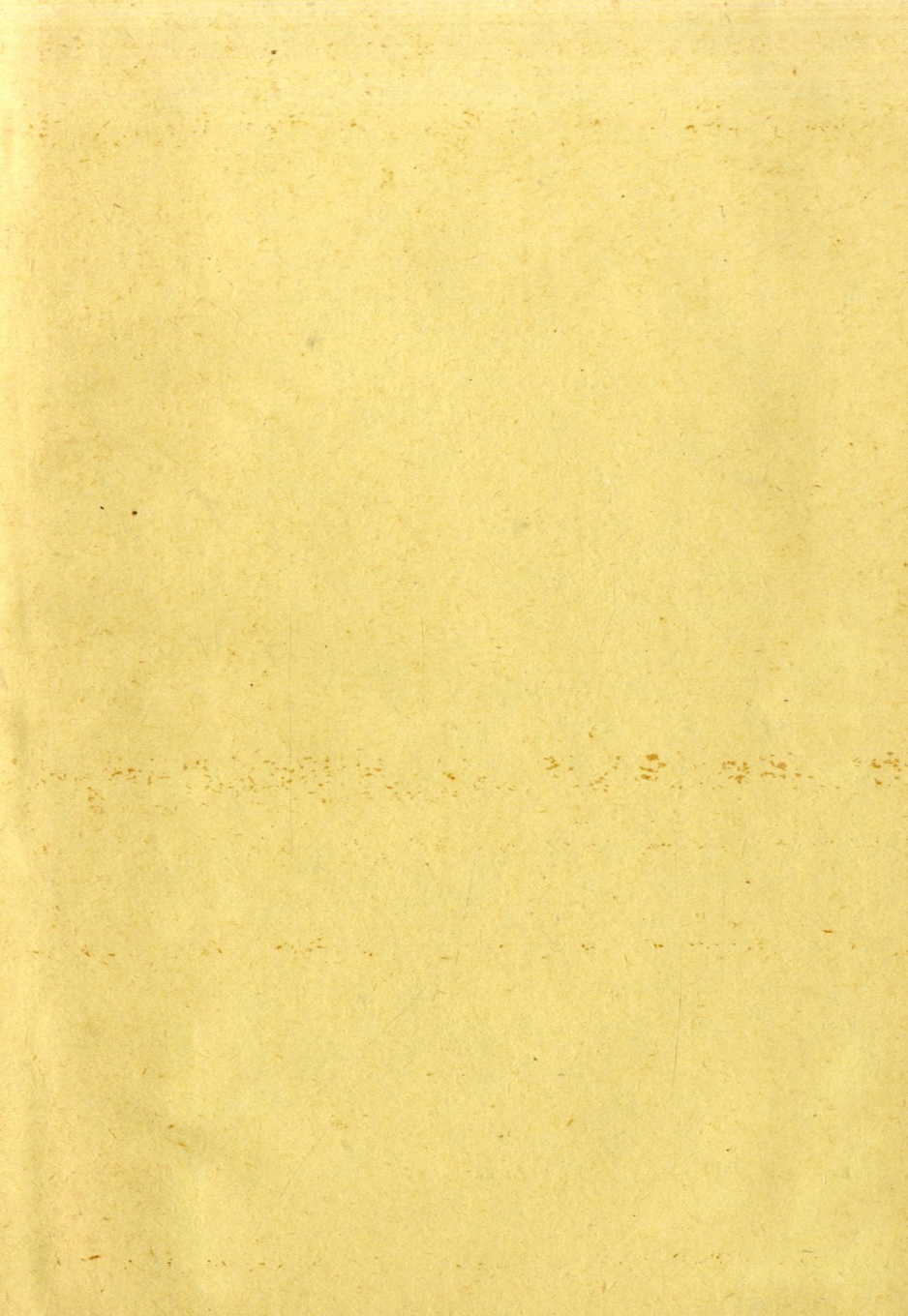

И. Франко

Казни

І. ФРАНКО

КАЗКИ

ВИДАВНИЦТВО „КНИГОСПІАКА”
КНІВ-1923.

~~92473~~

Ів. Франко

КАЗКИ

~~32473~~

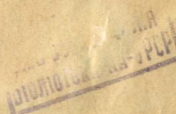
ЗАЯЦЬ І МЕДВІДЬ
ЛИСИЧКА-ЧЕРНИЧКА
МУРКО Й БУРКО

МАЛЮНКИ І ОБГОРТКА ХУДОЖ. П. ЛАПИНА.

„КНИГОСПІЛКА“

Київ. 1923.

Львівська Філія
Бібліотеки АН УРСР

219 ср

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ 31606

Друковано три тисячі примірників.

Друкарня Київської Філії „Книгоспілки“, вул. Короленка 43.

РУП — Київ.

ЗАЯЦЬ МЕДВІДЬ.

Був собі в однім лісі Медвідь, та такий дужий та лютий, що страшно й казати! Піде було по лісі і душить та роздирає все, що здибає. Ліс був великий і звірини в нім багато. Та проте страх найшов на всіх. Адже-ж так і року не мине, а в цілім лісі душі живої не лишить-ся, коли Бурмило буде так господарювати. Рада в раду присудили звірі вислати до Медведя посланців і сказати йому:

— Вельмож-ний пане Медведю! Що ти так знущаєшся? Одного

ззіси, а десятьох зо злости роздереш і покинеш! Адже так до року, то й душі живої в лісі не стане. Лучче ти ось що зроби: сиди собі спокійно в своїй гаврі, а ми тобі будемо що-дня присилати одного споміж нас, щоб ти його ззів.

Вислухав Медвідь тую мову та й каже:

— Добре! Але пам'ятайте собі: як мене хоч одного дня одурите, то я вас усіх пороздираю! Від того дня почали звірі день-у-день посилати Медведеві одного споміж себе. Робили так: кидали що-разу жереба і на кого впав, той мусів іти до Медведя і датися йому ззістись.

Одного дня випав жереб на Зайця. Перелякався бідний Заяць; та що було робити? Ходили другі, мусить і він. І не змагався,—тільки випросив собі годинку часу, щоб із жінкою й діточками попрощатись. Та поки там жінку знайшов, поки всю сем'ю скликав, поки попрощались, та наплакались, та наобіймались, то вже сонце геть-геть з полудня звернуло. Врешті

прийшлося Зайцеві рушити в дорогу. Іде бідолашний до Медвежої гаври. Та не думайте, що йде заячим кроком-скоком, що біжить вітрові

навздогін: Гай, гай! Тепер бідному Зайцеві не до скоків. Іде нога по-за ногу, іде та й поскакує, та все

рясні сльози втирає, та зітхає так, що аж луна лісом іде. Аж ось бачить,—серед лісу криниця кам'яна оцямрована, а внизу вода глибока. Став Заяць над цямриною, заглядає вниз, а його сльози тільки кап-кап у воду. Та побачив Заяць у воді свою подобу; почав придивлятися та й зразу повеселів і аж підскачав від радості. В його голові з'явилася щаслива думка. Як-би йому самому від смерті врятуватися і всіх звірів вирятувати від цього лютого та безрозумного Медведя? І вже не плачучи і не зітхаючи, а щодуху біжучи, він поспішав до Медвежої гаври.

Було вже надвечір. Медвідь весь день сидів у своїй гаврі та ждав, коли то звірі пришлють йому когось на обід. Ждав і не міг нікого діждатися. Голод почав йому докучати і разом з голодом почала злість підступати під серце.

— Що-ж це?—ревів Медвідь.—Що вони собі думають? Чи забули про мене, чи може їм здається, що я одною білкою маю бути два дні ситий? О, прокляті звірі! Коли мені зараз не прийде від них страва, то клянусь буком і берестом, що завтра, скоро світ, рушу до лісу і поведушую все, що в нім є живого. І одного хвоста не лишу!

Та минала хвиля за хвилею, година за годиною, а страва не йшла. Надвечір Медвідь не знав, що з собою робити з голоду й лютости. В такім настрою застав його Заяць.

— Га, ти, хлистику! ти, гусяче повітря!—кричав на нього Медвідь.—Що ти собі думаєш, що так пізно приходиш? То я на тебе, такого комаря, маю цілий день голодний ждати?

Затремтів Заяць, почувши Медвежий крик і люті слова та скоро отямився і, ставши на задніх лапках перед Медведем, промовив, як міг найчемніше:

— Вельможний пане! Не моя в тім вина, що пізно прихожу. І звірів не можеш винуватити. Сьогодні, в день твоїх іменин, вони, ще у-досвіта зібравшись, послали до

тебе нас чотирьох, і ми всі вітром пустилися до тебе, щоб ти, вельможний паночку, мав сьогодні добрий баль.

— Ну і що-ж? Чому так пізно приходиш і де там ті три?—запитав Медвідь.

— Трапилася нам дуже погана пригода,—мовив Заяць.—Міркуючи, що в цім лісі нема иншого пана, крім тебе, йдемо собі спокійнісінько стежкою. Коли з кам'яного замку вискочив величезний Медвідь, та й

до нас. „Стійте!“ кричить. Ми стали. „Куди йдете?“ Ми розказали поправді. „Го, го!“ крикнув він: „Нічого з того не буде. Це мій ліс і я не позволю, щоб ви своїм мясом годували якогось приبلуду, що тут не має ніякого права. Ви мої і я беру вас собі на обід.“ Почали ми просити, благати, почали говорити, що нині твої іменини, і дуже негарно буде, коли ти в такий день лишишся без обіду,—та де там, і слухати не хоче! „Я тут пан,—кричить,—і я один маю на вас право, і ніхто мені тут не сміє втручатися.“ І взяв нас усіх чотирьох до свого замку. Ледве-ледве я упросив його, щоб хоч мене одного пустив до тебе. Тепер, вельможний пане, сам поміркуй, чи ми винні в тому, що ти сьогодні з голоду намлівся, і що тобі далі робити?

Почувши це, Медвідь аж увесь наїжився. Вся його злість обернулася на того нового ворога, що так несподівано став йому на дорозі.

— Це що за якийсь непотріб непотрібний по-смів сюди втручатися,—ревів він, дряпаючи землю пазурями. — Гей, Заяче, зараз vedi мене до нього, нехай його розірву на дрібні шматочки!

— Вельможний пане!—мовив Заяць,—це дуже могучий пан, такий страшний!

— Що? ти думаєш, що я буду його боятися? Зараз ве́ди до нього,—побачимо, хто дужчий.

— Вельможний пане, але він живе в кам'янім замку.

— Е, що там мені його замок! Ве́ди мене до нього, вже я його достану, хоч-би він сховався на самий вершок найвищого дерева.

Попровадив Заяць Медведя до криниці та й каже:

— Велика твоя сила! Бач, твій ворог, як тільки побачив, що ти наближаєшся, зараз дряпнув і сховався до свого замку.

— Де він? Де він?—кричав Медвідь, оглядаючись навкруги і не бачучи нікого.

— Ходи сюди і заглянь ось тут-о!—мовив Заяць і підвів Медведя до криниці.

Став Медвідь над цямриною, глянув униз, аж справді Медвідь.

— Бачиш свого ворога?—мовив Заяць,—як виглядає з свого укріплення.

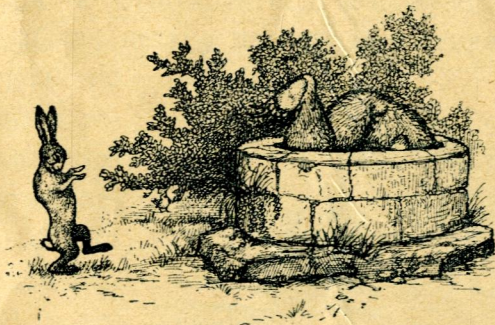
— Я не я буду, коли його звідти не доставлю!— мовив Медвідь. І як рикне з цілого Медвежого горла вниз у криницю! А з криниці як не відіб'ється його голос ще вдвоє сильніше мов з величезної труби!

— Га, так!—скрикнув Медвідь.—Ти мені ще погрожуєш? Чекай-же, я тобі покажу!

Й за цим словом Медвідь ба-бах до криниці та й там і потонув.

А Заяць скочив що-духу до звірів і розповів їм, яким то способом він змудрував Медведя і врятував їх всіх від тяжкого нещастя. Не треба вам казати, яка радість запанувала в цілім лісі.

Всі славили й величали мудрого Зайця.

ЛИСИЧКА-ЧЕРНИЧКА

Важко стало Лисичці хліба добувати. Постарілася вже, ослабла, а їсти хочеться. От вона вдалася на хитрощі. Забігла десь у комін, вимастилась у сажу та й ходить по лісі, звисивши голову, важко зітхаючи та чотки перебираючи. Звірі зразу боялися і тікали від неї, та вона масненько вговорювала їх:

— Бог з вами, дітоньки! Куди це ви? Мене боїтеся? Ні, не бійтеся, мої голуб'ята.

Це я черничкою зробилася, богу служу, постом тіло морю, поклони б'ю і на прощу до святого місця збіраюся.

Почув це Півень. Дуже його зворушила Лисичина побожність та й каже до неї:

— Лисичко-черничко, возьми і мене з собою на прощу.

— Добре, Півнику. Та що ти будеш пішки йти? Сідай на мій хребет. Багато я з твого роду душ загубила, то нехай хоч таку покуту прийму, може мені бог за це гріхи одпустить.

Сів Півень Лисичці на хребет та їде. Аж здибають Голуба.

— Куда це ви, люде добрі?—питає їх Голуб.

— На прощу до святого місця.

— Возьміть і мене з собою.

— Добре, Голубчику,—каже Лисиця.—Сідай і ти на мій хребет коло Півня, там і для тебе буде місце.

Сів Голуб.

Їдуть... Аж ось зустрівся їм Качур.

— Добридень, люде добрі! Куди це вас бог провадить?

— На прощу до святого місця.

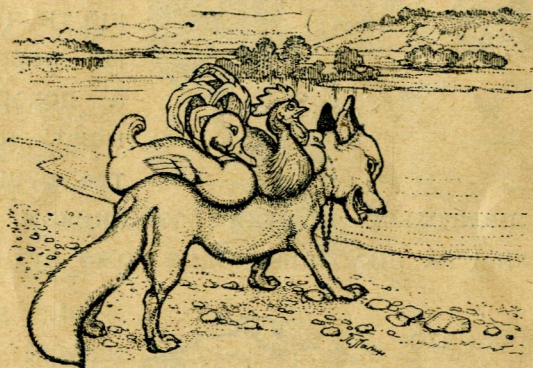

— Возьміть і мене з собою.

— Добре, синку!—каже Лисиця.—Сідай на мій хребет. Там ще й для тебе знайдеться місце.

Ішли вони, йшли, аж дійшли до широкої ріки. Прийшлося їм тут ніч ночувати, ще й день спочивати, порома дождати. Ось Лисичка й каже:

— Слухайте, мої дітоньки! Ось перед вами вода глибока, дорога далека. Хто знає, чи дійдемо до цілі, чи вернемося живі. Треба вам, дітоньки, висповідатись

і покуту відбути. А як у кожного буде чисте сумління, то й дорога буде не така страшна.

— Добре! То треба шукати попа?!

— А коли добре,—каже Лисичка,—то нащо вам попа шукати? Адже-ж я черничка,—духовна особа така сама, як і піп. Ходить лишень одно по однім за мною в оцю нору, то я вас висповідую.

Зайшла Лисичка в нору під каменем, мов до сповідальниці, влізла та й кличе Півня:

— Ну, Півнику, дитино моя, іди сюди ближче; признавайся в чім завинив.

— Не знаю, Лисичко. Здається нічого злого не зробив.

— Ах ти, грішнику, грішнику!—скрикнула Лисичка.—А хіба то

не гріх, що ти у-до-світа пієш і лю-дям спати не даєш? А то хіба не гріх, що ти пієш удру-ге перед світом, а подорожні ду-мають, що вже сві-тає, рушають у до-

рогу і попадаються в руки розбійникам? Адже це тяжкі гріхи і за них тільки одна може бути покута—смерть!..

І Лисичка вхо-пила Півня, заво-локла до нори, за-душила і ззіла.

А потім, обли-завшись і добрав-ши покiрного го-лосочка, вистро-мила голову з но-ри і кликнула:

— А тепер ти, моє Голуб'ятко! Підійди ближче, на тебе черга признаватися у всіх своїх гріхах.

— Які-ж там у мене гріхи, Лисичко-черничко?

— Ой, небоже!—скрикнула Лисиця.—Невже-ж це не гріх, що ти по полі літаєш і зерно з поля свіжо посіяне видзьобуєш та пшеницю з колосся п'єш? Це такий страшний гріх, що його тільки смерттю можна спокутувати як слід.

І, заким Голуб успів отямитися, Лисиця вхопила його за голову, задушила і затягла до своєї нори.

А потім, висунувши голову, кличе Качура:

— Іди тепер ти, небоже, сповідатися!

— Та чого мені сповідатися?—відмовляється Качур.—Хіба я чим бога прогнівив?

— Ой, синку, синку, не говори так! — побожно зітхаючи, мовила Лисиця.—Наблизись тільки сюди до мене, то я тобі повім, який у тебе гріх на душі.

— То кажи, я й відци почую,—каже обережний Качур.

— Страшний гріх! Адже-ж це ти у короля корону вкрав і собі на голову настромив! Поглянь лиш у дзеркало, як у тебе вся голова вилискує!

— Неправда, Лисичко! не вкрав я королівської корони! Це ти сама вкрала її.

— Я?—скрикнула Лисичка.—Як ти можеш мені таке говорити?

— Бо у мене свідки є,—каже Качур.—Ось зажди лиш, я їх тобі зараз приведу.

Лисичка подумала, що Качур приведе їй качок, гусей, або інших своїх свояків і почала скубти Голуба. Ззіла його і жде Качура.

Тим часом Качур ішов дорогою, аж назустріч йому стрілець. Уже намірився, вже курок відвів, щоб убити Качура та він крикнув:

— Стрільче, стій, не вбивай! Лучче іди за мною, я тобі покажу Лисиччину нору ще й саму Лисицю викличу.

Зібрався стрілець і йде за Качуром. Прийшли. Засів стрілець у корчах і навів рушницю просто на вхід нори; а Качур наблизивсь до нори та й гукає:

— Лисичко, Лисичко, а вийди-но сюди!

— Чого там?—питає Лисичка з середини.

— Це я, Качур, прийшов і свідків привів.

— То йди з ними до хати.

— Ні, Лисичко, вони не хочуть до хати, бо їм там тісно буде.

— Хіба їх так багато?

— Ні, Лисичко! Та що там балакати! Вийди, то сама побачиш.

— Ледве Лисичка висунула голову з нори, а рушниця бух! Ударило Лисиці мов гарячим полум'ям у очі. Тільки й спромоглася крикнути на Качура:

— А куций день! А чорна година на тебе і на твоїх свідків.

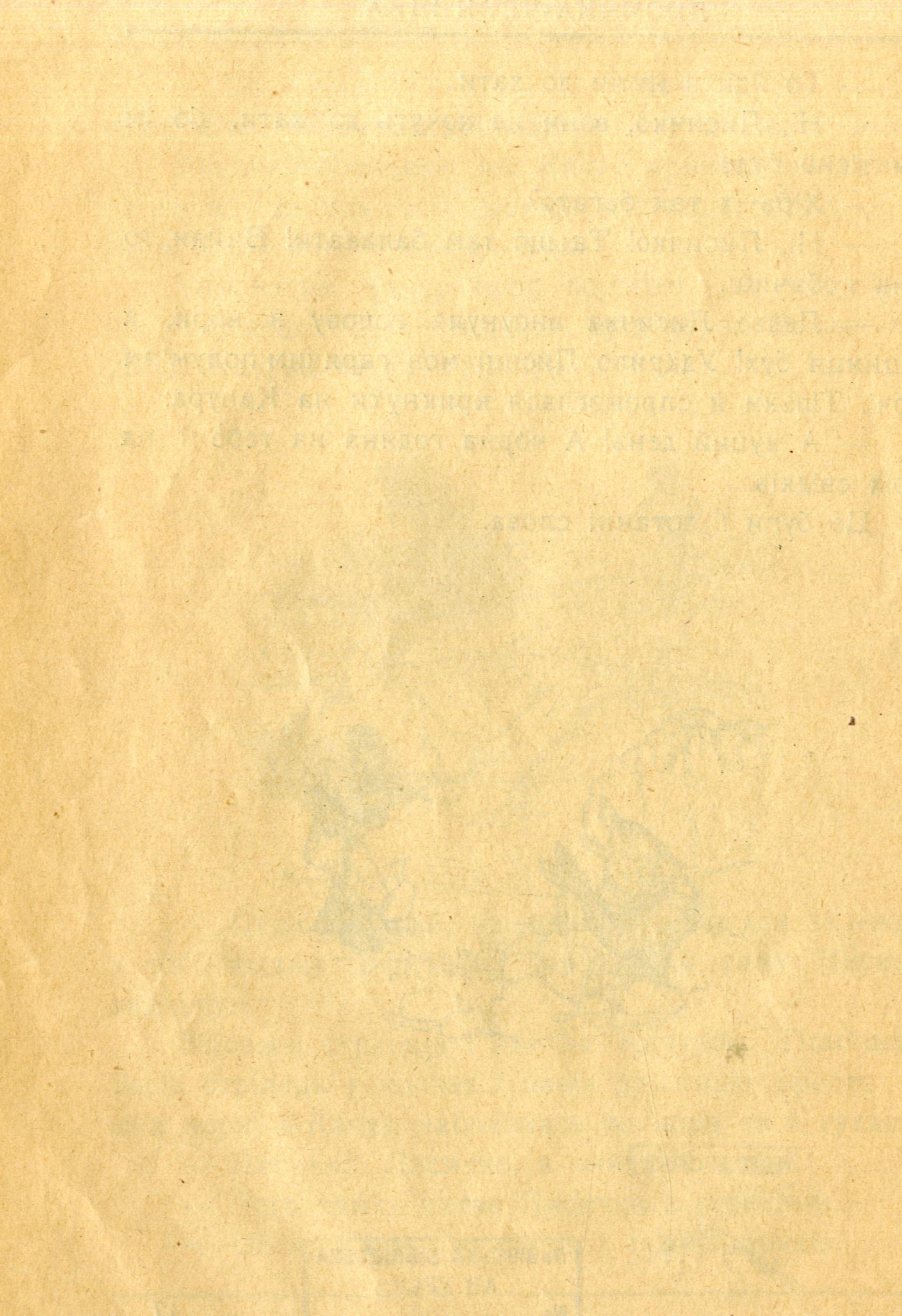
Це були її останні слова.

Львівська Філія
Бібліотеки АН УРСР

219 ф

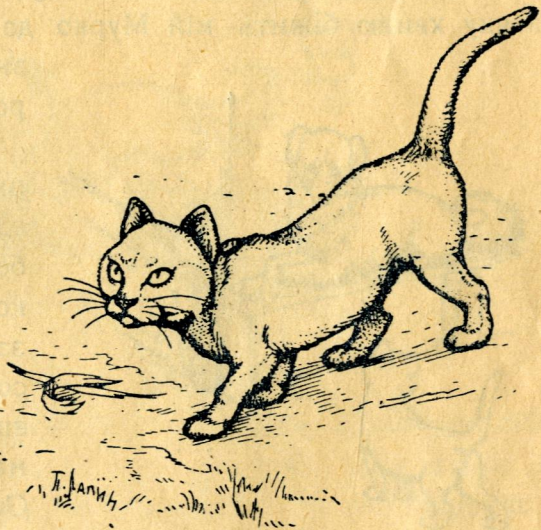
Львівська бібліотека
АН УРСР
№ 31 606

В одного господаря був кіт Мурко, а у другого собака Бурко. І хоч собаки з котами звичайно не любляться, проте Мурко з Бурком із самого малку були великі приятелі.

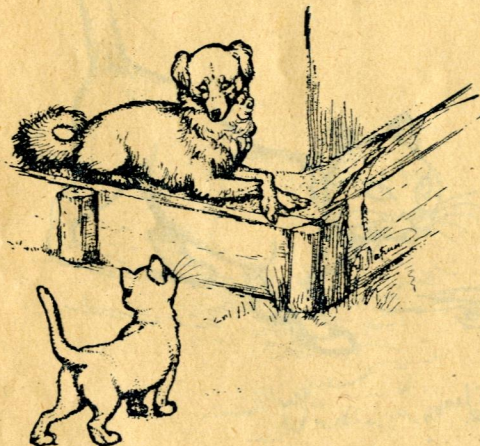
Одного разу, саме в жнива, коли всі з дому пішли в поле, бідний Мурко ходив голодний по подвір'ю і дуже жалібно муркотів. Вранці господиня забула дати йому їсти, — значить, прийдеться бідному терпіти аж до вечора... До ліса йти далеко, в стрісі

горобчиків не чути,—що тут бідному Муркові в світі робити?

— Ага!—нагадав він собі,—он там у сусіда на коморі голуби виводяться. Я колись тільки одним оком заглянув: у двох гніздах є молоді голубинята, та такі ситі та гладкі, як подушечки. От би мені таке одно голубинятко в пригоді стало! Та ба, Бурко по подвір'ю ходить і стереже комори. І хоч ми з ним приятелі, та добре знаю, що на комору він мене не пустить. Нема що й говорити з ним про це. Зовсім собача вірність у нього!

Але голод не свій брат. Муркові що-раз більше докучав порожній живіт. Почав він міркувати, як би обдурити Бурка й випровадити геть з подвір'я. При голоднім животі думки швидко йдуть до голови. Через яку хвилю біжить мій Мурко до Бурка, мов не знати з якою доброю новиною.

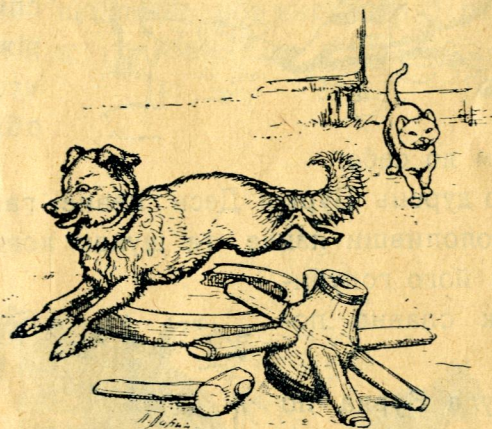

— Слухай, Бурцю!—кричить ще здалека.—Я до тебе з доброю вісткою. Сидів я оце за селом на високій липі,—знаєш, на тій що там на роздорожжі. Сижу я собі та чатую на гороб-

чиків. Коли бачу, а з сусіднього села біжить межею

якийсь собака і несе в зубах ковбасу—та таку довгу, що кінці аж по землі волочаться. Прибіг під липу, оглянувся, чи не підглядає хто, живенько випорпав під корінем добру яму, заховав ковбасу, привалив на знак каменем та й побіг. Таке-то! Я ледве всидів на липі, так мені вдарив у ніс запах. Та що з того, пожитися нею я не міг, бо камінь тяжкий та й глини напорпав багато. То може б ти, братіку...

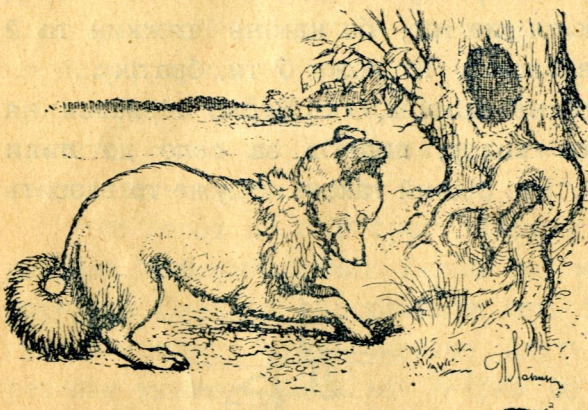
Мурко ще й не скінчив, як Бурко зірвався на рівні ноги і, мов вихор, полетів за село до липи шукати ковбаси. Він бідний також не дуже то вдосить

наїдався, мяса рідко коли й нюхав, а ковбаса хіба в сні йому ввижалася. А тут на тобі, таке добро під липою закопане! Подався Бурко, що аж закурило за ним. А Муркові того тільки й треба було. Не гаячи часу, він видряпався на комору, вибрав собі котро

найтовстіше голубинятко, вхопив його та й гайда до своєї хати. Там він виліз на загату й, радісно муркочучи, почав його хрупати.

Тим часом Бурко прибіг до липи. Шукає, нюхає, порпає—нема ні каменя, ні глини і ковбаси не чути.

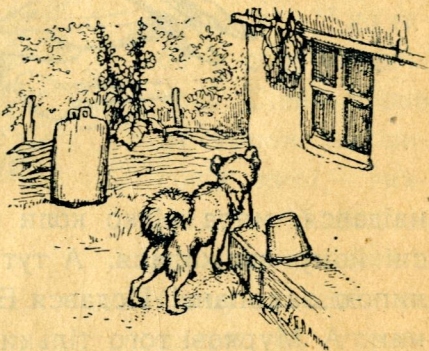
Вертається бідний, як із невдалого торгу, до дому і біжить просто на Муркове обійстя. Та спинився за ріжком. Коли чує, а Мурко облизуючись

балакає сам до себе.

— Ото дурень Бурко! Десь певне ганяє по-під липою, висолопивши язика, та шукає ковбаси, а не знає, що я його голубинятком так славно побідав.

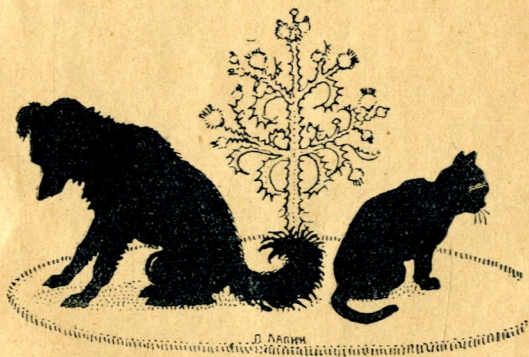
Дряпнула Бурка по серці така невірність прирятеля і задумав відплатити йому. Усміхаючись підійшов він до загати та й каже:

— Ей, Мурку, Мурку! Ти гадаєш, що ти мене обдурив, і я повірив твоїй

байці про ту ковбасу? Я сидів за плотом і бачив, як ти з нашої комори голубинятко брав... Та на що тобі було від мене критися? Чому було не сказати просто? Хіба я приставлений до голубинят, щоб їх пильнувати? Це не моя худоба. Я й сам не від того, щоб їх одно друге схрупати. От хоч і зараз. А ну йди та подай ще й мені одно, а собі можеш друге взяти.

Зрадив Мурко, чуючи таку мову. Бо то завжди злому радісно, коли визнає, що й другий, кого він мав за чесного, такий самий злодій, як і він. Вскопив Мурко з загати, а Бурко його хап за карк і так одлушпарив, що ледве він вирвався і раз назавжди забув дорогу до голубинят.

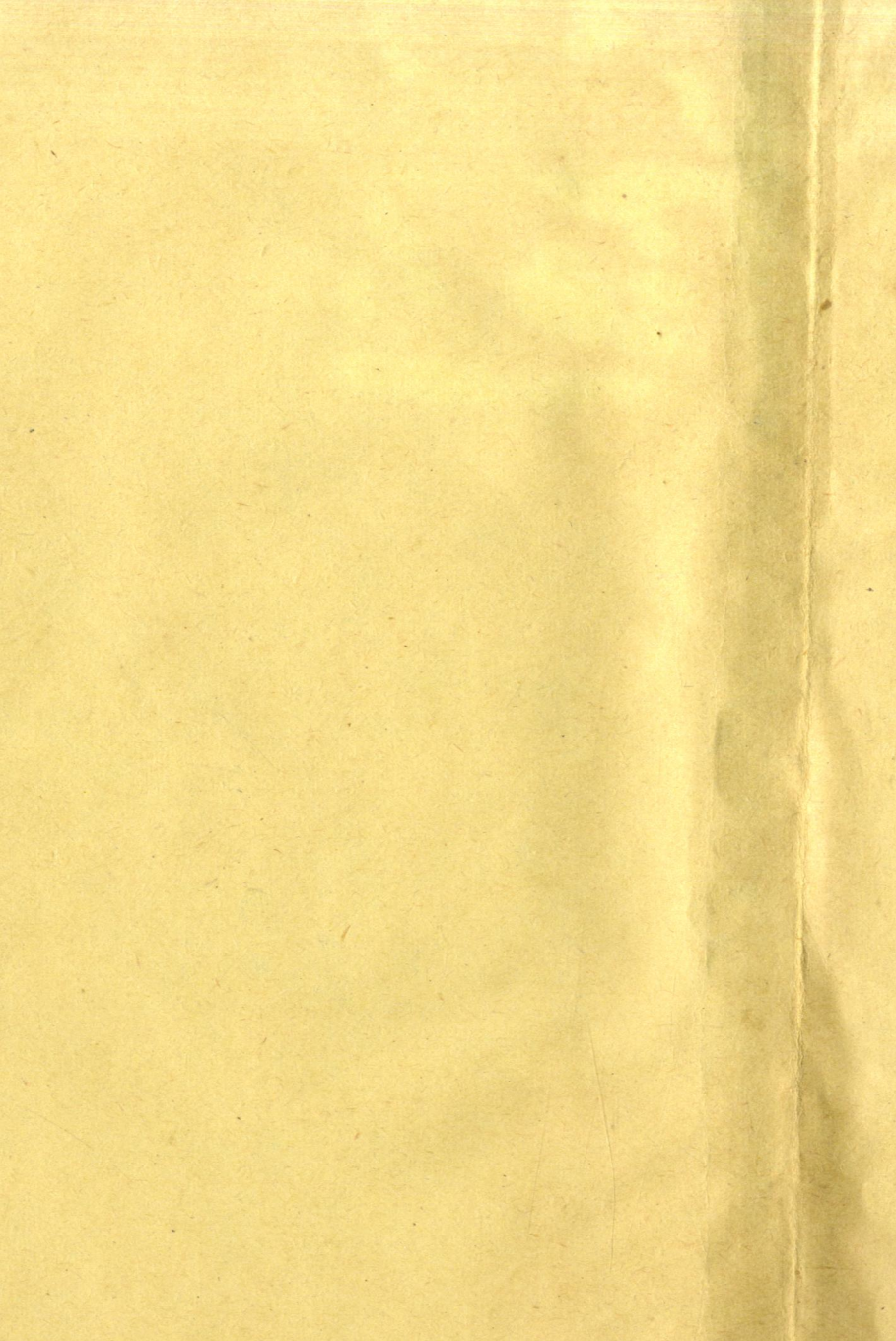

31.606

$\Phi \frac{I}{K-147}$

31.606
Ф К-147

М. Франко

Казки